

ผลของการอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจต่อการพัฒนาทักษะ และจิตบริการของประชาชน

RESULT OF THE FOOT MASSAGE WITH SERVICE MIND TRAINING PROGRAM ON THE DEVELOPMENT OF SKILLS AND SERVICE-MINDEDNESS AMONG COMMUNITY MEMBERS

กรองทิพย์ นาควิเชตร^{1*} ศรุดา ชัยสุวรรณ¹ นัฐยา บุญกองแสน¹ ชุตินา พรหมผุย¹
รัตน์ดา เลิศวิชัย¹ บุญญภัฏญ์ จิระเพิ่มพูน¹ ธัชพนธ์ สรภูมิ¹ วลัยชัชยา เขตบำรุง²
จิราภรณ์ ประธรรมโย² ต้องตา ขันธวิธิ³ และกชกร หวังเติมกลาง¹

Krongtip Nakvichet^{1*}, Saruda Chaisuwan¹, Nathaya Boonkongsae¹, Chutima Prompour¹
Ratda Lertvichai¹, Bunkan Jirapermpoon¹, Thatchaphon Soraphum¹, Valanchaya Ketbumroom²
Jiraporn Prathumyo² Tongta Khanthawithi³ and Kotchakorn Wangtoemklang¹

Received : 14-09-2025

Revised : 28-11-2025

Accepted : 02-12-2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน พัฒนา Soft Skills แก่ประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) ประเมินผลการพัฒนาทักษะของผู้รับการอบรม หลังการอบรมนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน
2) ประเมินเจตคติของผู้รับการอบรมที่มีต่อการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ
กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 44 คน ใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่
หลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ มีคุณภาพระดับมากที่สุด แบบประเมินทักษะ และแบบสัมภาษณ์เจตคติ
มีคุณภาพระดับมาก วิเคราะห์ระดับทักษะด้วยค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เจตคติ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา
มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผู้รับการอบรมร้อยละ 100 มีทักษะการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน แสดงถึง
การเป็นผู้มีจิตบริการ สามารถตัดสินใจ ยึดหยุ่นวิธีการนวดเท้า และให้คำชี้แนะที่ดีแก่ผู้รับบริการ
ถูกต้อง เหมาะสม ระดับดี

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

² คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

³ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

¹ Faculty of Education, Vongchavalitkul University

² Faculty of Public Health, Vongchavalitkul University

³ Faculty of Nursing, Vongchavalitkul University

* Corresponding Author's E-mail: Krongtip.nakvichet@gmail.com

2. ผู้รับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ เห็นความสำคัญในบริการนวดเท้าแก่ผู้อื่น ต้องการเรียนรู้การนวดเท้าเพิ่มเติม มีความตั้งใจในการนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากเข้ารับการอบรมไปใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: หลักสูตรระยะสั้น / ทักษะการนวดเท้าด้วยจิตบริการ / เจตคติต่อการเข้ารับการอบรม

ABSTRACT

This study employed a mixed-methods design to develop soft skills among the general public. The objectives were: 1) to evaluate the skill development of participants after receiving basic health foot massage training, and 2) to assess participants' attitudes toward attending the Foot Massage with Service Mind training program. The target group consisted of 44 volunteers from the general public who agreed to participate in the research project. The research instruments included the Foot Massage with Service Mind curriculum, which demonstrated the highest level of quality, as well as a skill assessment form and an attitude interview form, both of which showed high quality. Skill levels were analyzed using mean scores, while attitudes were analyzed using content analysis

The findings were as follows:

1. All 100 percent of participants demonstrated basic health foot massage skills, reflecting a service-oriented mindset, decision-making ability, flexibility in applying massage techniques, and the ability to provide appropriate and accurate guidance to clients at a proficient level.

2. Participants expressed positive attitudes toward joining the Foot Massage with Service Mind training program. They recognized the importance of providing foot massage services to others, showed interest in further learning, and demonstrated an intention to apply the knowledge and skills gained from the training for practical use.

Keywords: Foot Massage for sound Mind / Training program / Attitudes toward training participation

บทนำ

การจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบของไทย เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของทั้งบุคคลและสังคมในปัจจุบัน อาศัยการวิเคราะห์ทักษะที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ที่เรียก “Skill Gap” เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติอย่างตรงเป้าหมายตามหลักคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบองค์รวม อันควรเน้นการพัฒนาทักษะของบุคคล (กระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567) นอกจากทักษะการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพ

โดยตรงแล้ว ยังควรให้ความสำคัญในการพัฒนาจิตใจ ความละเอียดงดงามในความเป็นมนุษย์ ในการดำรงชีวิต การบริการและการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ใจเป็นสุข บริการด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น สุภาพอ่อนโยน เปิดใจรับข้อเสนอแนะ จึงทำให้เกิดการทำงานที่มีคุณภาพ (ชมพู่ เนินหาด, เพ็ญภา พิสัยพันธ์ และดาราวรรณ รองเมือง, 2563) การปฏิบัติต่อผู้ใกล้ชิดและบุคคลอื่นด้วยความปรารถนาดี การปฏิบัติต่อการพัฒนาสุขภาพกายและใจ โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อ “เท้า” ซึ่งเป็นอวัยวะเบื้องต้น ที่มักถูกละเลย ตามแนวคิดที่ว่า “เท้า” สอนคนหลายอย่าง สอนเรื่องการถ่อมกาย ถ่อมใจ เต็มใจ เป็นสื่อในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี (กรกฎ เห็นแสงวิไล, 2561) เท้าเป็นสื่อการสอนที่ใช้ในการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลได้ดี ถือได้ว่า เท้าเป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาจิตใจคนไทยยุคใหม่ แสดงออกถึงการเป็นผู้มีจิตบริการ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตปรารถนาดีต่อผู้อื่น ภูมิใจในตนเองที่ได้ทำสิ่งดีงาม เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับผู้รับบริการนวดเท้า (กรองทิพย์ นาควิเชตร และชนินทร์ นาควิเชตร, 2563)

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาบุคคลเป็นไปในลักษณะการทำงานแบบบูรณาการความสามารถในการปฏิบัติงานควบคู่กับการมีจิตบริการ อันเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคที่ผู้คนมักมีความเร่งรีบและให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อทำงานให้ประสบความสำเร็จตามยุคสมัย ผู้ให้บริการเองควรได้พัฒนาทั้งความรู้ ค่านิยม เจตคติ และทักษะเฉพาะด้านในการให้บริการผู้อื่น สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคนไทย ให้มีศักยภาพสูง การพัฒนาจริยธรรมและจรรยาบรรณของบุคคล อันเป็นทักษะที่เกิดจากความฉลาดทางอารมณ์ ที่ปรากฏเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มีความสุภาพ นุ่มนวล มีความเป็นมิตรกับผู้คน สามารถสื่อสารที่ดีในการเข้าสังคม ลักษณะบุคคลดังกล่าวยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่พึงประสงค์ในความเป็นไทย นับเป็นการพัฒนา Soft Skills เป็นจรรยาบรรณอันเป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในระดับสากล (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2568) ดังที่ กรองทิพย์ นาควิเชตร, ณัฐ นาควิเชตร และสุชาดา นาควิเชตร (2563) วิจัย ผลการเรียนรู้ เจตคติ และความพึงพอใจ ในการเรียนวิชาการนวดเท้าเข้าถึงใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นักเรียนทุกคนที่รับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รู้สึกสนุก ได้มีวิชาติดตัว คิดว่าสิ่งที่เรียนรู้มีความสำคัญ มีประโยชน์ นำไปนวดเท้าให้แก่บิดามารดาหรือผู้อื่นได้ ภูมิใจที่ทำให้ผู้อื่นผ่อนคลายสบาย มีความสุข หากมีโอกาสนักเรียนส่วนใหญ่อยากเรียนรู้เพิ่มเติม อีกทั้งนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด การพัฒนาบุคคลให้มีทักษะและคุณลักษณะดังกล่าว น่าจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศในภาพรวมในอนาคต

การพัฒนาคนไทยรุ่นใหม่จึงพึงให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาทักษะการทำงานบนฐานของการมีจิตใจดีงาม สามารถดำเนินงานได้หลายลักษณะ ในที่นี้ให้ความสำคัญในเรื่อง การให้บริการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพ โดยเฉพาะสุขภาพของเท้า อันเป็นอวัยวะสำคัญ แม้จะเป็นอวัยวะเบื้องต้น ก็จะช่วยทำให้ทุกบุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น มีความสุข วิธีการหนึ่งคือ การบริการนวดเท้าเพื่อความผ่อนคลาย ซึ่งควรปฏิบัติอย่างระมัดระวัง ตามหลักการที่ถูกต้อง ตามที่ Hilman, J. (2018, October 3) เสนอไว้ และสามารถบูรณาการกับการมีจิตปรารถนาดีของผู้ให้บริการอันจะเป็นการส่งต่อพลังบวกที่ผู้รับบริการสามารถสัมผัสได้ จึงจะเกิดผลดีกับทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ซึ่งบุคคลที่มีทักษะและคุณลักษณะดังกล่าว ควรได้รับการพัฒนา ได้รับการเติมเต็มทั้ง ความรู้ ทักษะ เจตคติ

รวมทั้งลักษณะบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนา ตอบสนองความต้องการของประเทศ ดังที่ ตามที่ ศุภชัย พานิชภักดิ์ เสนอหลักคิด และปฏิบัติ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดช่วงชีวิต (News NBT2HD, 2025) เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างบุคคลที่มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีคุณลักษณะดีงาม อันเป็นบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาคนไทยเพื่อประเทศด้านเศรษฐกิจ ให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพดังกล่าว พึงดำเนินการได้โดยใช้หลักสูตรที่ต้องอาศัย กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่น่าเชื่อถือ สมบูรณ์และเป็นสากล นับตั้งแต่ การวิเคราะห์และรวบรวม ข้อมูลพื้นฐาน สร้างและประเมินหลักสูตรทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลังการใช้หลักสูตร ก่อนนำหลักสูตร ไปใช้อย่างเป็นทางการ (นิรมล ศตวุฒิ, 2543) และควรจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้อง แม้จะเป็นการนวดเท้าเพื่อการผ่อนคลาย (Goodnet Gateway to Do Good, 2017) ภายใต้อบรมภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ดี บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนด (สุริยะ หาญพิชัย, 2562)

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานสร้างหลักสูตร นวดเท้าเข้าถึงใจ เป็นการนวดเท้าแบบสากล เพื่อพัฒนา ประชาชนให้มีทักษะสำคัญบูรณาการจรรยาบรรณทักษะด้วยจิตบริการ ด้วยหลักการดังกล่าว ภายหลังก่อ การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร และปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาใช้พัฒนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษา ผลการใช้หลักสูตร โดยเน้นด้านทักษะปฏิบัติด้วยจิตบริการ การมีเจตคติที่ดีต่อการเข้ารับการอบรม เป็นสำคัญ

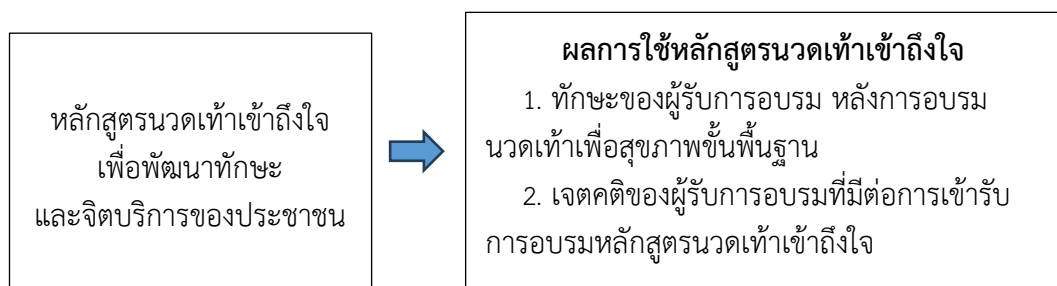
วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ประเมินผลการพัฒนาทักษะของผู้รับการอบรม หลังการอบรมนวดเท้าเพื่อสุขภาพ ขั้นพื้นฐาน
2. ประเมินเจตคติของผู้รับการอบรมที่มีต่อการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยของมหาวิทยาลัย วงษ์ชวลิตกุล เลขที่หนังสือรับรอง 267/2568 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไป จำนวน 44 คน ที่สมัครเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ และเต็มใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

ประเมินผลการพัฒนาทักษะของผู้รับการอบรม หลังการอบรมนวดเท้าเพื่อสุขภาพ ขั้นพื้นฐาน

เครื่องมือการวิจัย

1. หลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ มี 5 โมดูล คือ 1) ทำความรู้จักและ สัมผัส “เท้า” การเคลื่อนไหวเท้า การดูแลสุขภาพเท้า มารยาท จริยธรรม และการสื่อสารกับผู้รับบริการนวดเท้า ขั้นพื้นฐาน 2) หลักการ วิธีการนวดเท้าที่ประทับใจ ข้อห้าม ข้อควรระวัง และการประชาสัมพันธ์ ความสามารถของตน 3) บุรณาการ การนวดเท้า การเคลื่อนไหวเท้าและข้อเท้า และการแก้ไขปัญหา 4) การนวดเท้า การเข้าถึงจิตใจของผู้รับบริการ 5) การบุรณาการ การนวดเท้า การเคลื่อนไหวเท้า และข้อเท้า และการส่งพลังบวกให้เข้าถึงใจของผู้รับบริการ เพื่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการรวม 20 ชั่วโมง

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานสร้างหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ ซึ่งเป็นการนวดเท้าแบบสากล ประยุกต์จาก กรองทิพย์ นาควิเชตร, ณัฐ นาควิเชตร และสุชาดา นาควิเชตร (2563) ตามหลักการที่ นิรมล ศตวุฒิ (2543) สังเคราะห์ไว้ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน สภาพ สังคมทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต วิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับกลุ่ม ประชาชน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับข้อมูลขั้นตอนแรก ระบุดุลักษณะ ของผู้เข้ารับการอบรมที่จะจบหลักสูตรด้านทักษะ เจตคติที่ดี 3) การเลือกและจัดเนื้อหาและ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการนวดเท้า และการพัฒนาจิตบริการ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร 4) การกำหนดแนวทางการประเมินผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม ให้สอดคล้อง กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จัดการอบรม โดยการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่าคุณภาพในภาพรวม มีความชัดเจน ความถูกต้อง ความสอดคล้อง ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.73$; $S.D. = 0.47$) ทำการปรับปรุง แก้ไขร่างหลักสูตรให้ดีขึ้นอีก 6) การนำหลักสูตรไป (ทดลอง) ใช้กับอาสาสมัคร จำนวน 10 คน ในช่วง เดือนเมษายน และพฤษภาคม 2568 7) การประเมินหลักสูตร ทั้งในภาพรวมและแยกส่วน 8) แล้ว ปรับปรุงหลักสูตรตามข้อค้นพบที่ควรพัฒนาระหว่างทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ เนื้อหาสาระ และ การเลือกสื่อการสอน การประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม ก่อนนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. แบบประเมินทักษะ เป็นแบบประเมินการปฏิบัติในการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน การเข้าถึงจิตใจผู้รับบริการ สร้างให้สอดคล้องกับทักษะที่กำหนดในหลักสูตร ผ่านการตรวจสอบ ความเหมาะสม คุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.20$, $SD = 0.45$)

3. แบบประเมินเจตคติของผู้รับการอบรมที่มีต่อการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนวดเท้า เข้าถึงใจใช้แบบสัมภาษณ์เจตคติ สร้างโดยมุ่งให้สอดคล้องกับเจตคติที่พึงเกิดขึ้นหลังรับการอบรม

ตามหลักสูตรหมวดเท้าเข้าถึงใจ ผ่านการตรวจสอบ ความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.20$, $SD = 0.45$)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดอบรมหลักสูตรหมวดเท้าเข้าถึงใจให้กับประชาชน 44 คน ในช่วงเดือน มิถุนายน ถึง กรกฎาคม 2568 ดำเนินการโดยทีมวิทยากรที่ผ่านการอบรมให้มีความรู้ความสามารถในการนวดเท้าขั้นพื้นฐาน นำหลักสูตรไปใช้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการรวม 20 ชั่วโมง ด้วยกระบวนการ บรรยาย ลงมือปฏิบัติการนวดเท้าแบบสากลขั้นพื้นฐาน สอดแทรกกิจกรรมเสริมการมีจิตบริการ การสื่อสารกับผู้รับบริการ มอบการฝึกปฏิบัติเป็นการบ้าน มีกิจกรรมสะท้อนคิด นำเสนอผลงาน และสรุปองค์ความรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีคู่มือการจัดการเรียนรู้สำหรับทีมวิทยากร และสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ วิดีทัศน์ และเอกสาร จัดไว้ในห้องเรียนออนไลน์ให้ผู้เข้ารับการอบรมเปิดดูและทบทวนได้ตลอดเวลาตลอดช่วงการอบรม อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการจัดอบรม คือ ครีม หรือน้ำมันที่ใช้ในการนวดเท้าและผ้าขนหนู ระหว่างการจัดการอบรมมีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยการมอบรางวัล เพื่อให้กำลังใจแต่ละกลุ่มเป็นระยะ มีกิจกรรมผ่อนคลายความตึงเครียด มีการประเมินทักษะการนวดเท้าของผู้เข้ารับการอบรมรายบุคคลทั้งในช่วงระหว่างการอบรม ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา กรณีมีผู้เข้ารับการอบรมยังมีทักษะบางประการที่ต้องพัฒนา วิทยากรประจำกลุ่มจะทบทวน เต็มเต็มทักษะแก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นรายบุคคล ประเมินทักษะช่วงท้ายการอบรม และสัมภาษณ์เจตคติของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ทักษะการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐานของผู้รับการอบรมในช่วงท้ายการอบรม เป็นรายบุคคล แล้ววิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ในทักษะย่อย ๆ แบ่งระดับทักษะเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ปฏิบัติ/แสดงพฤติกรรมนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐานด้วยตนเองได้/แสดงพฤติกรรมเหมาะสม ระดับดีมาก
- 4 หมายถึง ปฏิบัติการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐานด้วยตนเองได้/แสดงพฤติกรรมเหมาะสม ระดับดี
- 3 หมายถึง ปฏิบัติการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐานด้วยตนเองได้พอใช้/แสดงพฤติกรรมเหมาะสม ระดับพอใช้
- 2 หมายถึง ปฏิบัติการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐานด้วยตนเองได้บ้าง/แสดงพฤติกรรมระดับที่ยังต้องพัฒนา
- 1 หมายถึง ปฏิบัติการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐานด้วยตนเองไม่ได้/แสดงพฤติกรรมระดับต้องพัฒนาอย่างมาก

เกณฑ์พิจารณาการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย

โดยมีการแปลความหมายค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	มีทักษะระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	มีทักษะระดับดี
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	มีทักษะระดับพอใช้
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	มีทักษะระดับควรปรับปรุง
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	มีทักษะบ้าง ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

2. วิเคราะห์เจตคติของผู้รับการอบรมที่มีต่อการเรียนรู้หลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ จากแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ประมวลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยผลการใช้หลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ทักษะของผู้รับการอบรม หลังการอบรมนวดเท้าเข้าถึงใจ

ตารางที่ 1 ทักษะของผู้รับการอบรม หลังการอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ (44 คน)

ลำดับ	ทักษะของผู้รับการอบรม	ค่าเฉลี่ย (M)	SD	แปล ความหมาย
1.	สามารถพิจารณา ตัดสินใจได้ว่าสามารถให้บริการนวดเท้าแก่ผู้รับบริการแต่ละคนได้	4.43	0.50	ดี
2.	สามารถปฏิบัติตนนวดเท้าแก่ผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง	4.11	0.32	ดี
3.	สามารถแสดงพฤติกรรม “เต็มใจ” และ “ถ่อมตน” กับผู้รับบริการนวดเท้า	4.84	0.47	ดีมาก
4.	สามารถยืดหยุ่นวิธีการนวดเท้า ตามสภาพของผู้รับบริการ	4.00	0.00	ดี
5.	สามารถสื่อสาร พูดคุยกับผู้รับบริการนวดเท้าให้เกิดความเข้าใจ และสบายใจในการรับบริการ	4.20	0.41	ดี
6.	สามารถชี้แนะวิธีบริหารเท้า แก่ผู้รับบริการนวดเท้า	4.14	0.35	ดี
7.	สามารถชี้แนะวิธีการแก่ผู้รับบริการนวดเท้าในการดูแลเท้าให้มีสุขภาพดี	4.09	0.29	ดี
เฉลี่ยภาพรวม		4.26	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 ทักษะของผู้รับการอบรม หลังการอบรมนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดย สามารถแสดงพฤติกรรม “เต็มใจ” และ “ถ่อมตน” กับผู้รับบริการนวดเท้า

อยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.84$, $SD = 0.47$) ส่วนทักษะย่อยอื่น ๆ อยู่ในระดับดี ได้แก่ สามารถพิจารณาตัดสินใจได้ว่าสามารถให้บริการนวดเท้าแก่ผู้รับบริการแต่ละคนได้ ($M = 4.43$, $SD = 0.50$) สามารถปฏิบัตินวดเท้าแก่ผู้รับบริการ ได้อย่างถูกต้อง ($M = 4.11$, $SD = 0.32$) สามารถยืดหยุ่นวิธีการนวดเท้าตามสภาพของผู้รับบริการ ($M = 4.00$, $SD = 0.00$) สามารถสื่อสาร พูดคุยกับผู้รับบริการนวดเท้าให้เกิดความเข้าใจ และสบายใจในการรับบริการ ($M = 4.20$, $SD = 0.41$) สามารถชี้แนะวิธีบริหารเท้าแก่ผู้รับบริการนวดเท้า ($M = 4.14$, $SD = 0.35$) และสามารถชี้แนะวิธีการแก่ผู้รับบริการนวดเท้าในการดูแลเท้าให้มีสุขภาพดี ($M = 4.09$, $SD = 0.29$)

2. เจตคติของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการเข้าอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ

ผลการสัมภาษณ์เจตคติของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการเข้ารับการอบรม

หลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ รายละเอียดการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ความรู้สึกจากการที่ได้เลือกเรียนหลักสูตรนวดเท้า เข้าถึงใจ

ผู้เข้ารับการอบรม แสดงความคิดเห็นว่า รู้สึกดี ดีใจ ประทับใจ รู้สึกว่าโชคดี มีความสุข สนุก อบอุ่น รู้สึกขอบคุณ รู้สึกว่าเป็นโอกาสที่ดีที่ได้พัฒนาตนเองจากการได้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนวดเท้า เข้าถึงใจ (27 คน) เป็นหลักสูตรที่น่าสนใจ (10 คน) ทำให้มีโอกาสได้รับความรู้ในการนวดเท้าหลาย ๆ ท่า ได้ประโยชน์ ได้ความรู้ใหม่ ๆ (9 คน) ได้กัลยาณมิตร (2 คน) ได้รู้จักตนเองได้ “ปลดปล่อยตนเอง” ลดอัตตาของตนเอง และเข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น เห็นความสำคัญของการนวดเท้า ดูแลเท้า ได้เปิดใจตนเองในการดูแลเท้าของตนเองและผู้อื่นเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้การปฏิบัติ ที่อ่อนโยน คนในครอบครัวมีโอกาสพูดคุยกัน (8 คน) สัมผัสได้ว่าวิหยากรใจดี ตั้งใจถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติ (3 คน) การนวดเท้าไม่ยากอย่างที่คิด (2 คน)

2.2 การเห็นความสำคัญของการนวดเท้า เข้าถึงใจ และการอาสาบริการนวดเท้าแก่ผู้อื่น

ผู้เข้ารับการอบรม แสดงความคิดเห็นว่าการนวดเท้าให้เข้าถึงจิตใจคน มีความสำคัญ เพราะเท้าเป็นจุดรวมของการรับรู้ต่าง ๆ ของอวัยวะในร่างกาย ทำให้ผู้รับบริการนวดเท้า เกิดความสบาย ลดความตึงเครียดของร่างกาย สบายใจ ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้ตามปกติ (10 คน) มีความสำคัญต่อผู้ให้บริการนวดเท้าเอง และผู้อื่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เพราะเป็นการส่งความรักความห่วงใยแก่ผู้รับบริการนวดเท้า บุคคลอันเป็นที่รัก รวมทั้งผู้อื่นที่รับบริการนวดเท้า ด้วย “ใจ” ที่อ่อนโยน ถ่อมตน (35 คน) ทำให้ผู้รับบริการเกิดความไว้วางใจ ประทับใจ ผู้ให้บริการนวดเกิดความสบายใจ ผู้บริการนวดเท้าเกิดความภูมิใจ (3 คน) มีความสำคัญในการนวดเท้าที่ควรทำอย่างถูกต้อง ปลอดภัย ใส่ใจในการนวดเท้า (3 คน) ไม่มองข้ามเท้าซึ่งเป็นอวัยวะเปราะบาง (2 คน)

2.3 ความต้องการเรียนรู้การนวดเท้าเพิ่มเติม

ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ แสดงความคิดเห็นว่า หากมีโอกาสจะขอเรียนรู้นวดเท้าเพิ่มเติม ในหลักสูตรลักษณะนี้ หรือต่อยอดจากหลักสูตรนี้ (20 คน) ไม่สนใจ (1 คน)

2.4 การนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ประโยชน์

ผู้เข้ารับการอบรม แสดงความคิดเห็นว่า จะนำความรู้ความสามารถที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดูแลตนเองและบุคคลอันเป็นที่รัก บริการผู้อื่น ให้เกิดความสบาย ผ่อนคลาย (26 คน) นำไปสอนนักเรียนต่อไป (5 คน) และถ่ายทอดความรู้ ความสามารถแก่ผู้อื่นต่อไป (8 คน)

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการเข้ารับการอบรม คือ คิดว่าการบริการ นวดเท้าแก่ผู้อื่นมีความสำคัญ โดยเฉพาะบุคคลใกล้ชิดและผู้มีพระคุณ ต้องการเรียนรู้การนวดเท้า เพิ่มอีกหากมีการเปิดหลักสูตรนี้ต่อ ยอด มีความตั้งใจจะนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมไปใช้ประโยชน์ ต่อทั้งบุคคล และการต่อยอด เสริมในงานอาชีพ หรือการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ผู้รับการอบรมทุกคน มีทักษะการนวดเท้าเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับดี สามารถนวดเท้าขั้นพื้นฐานได้ถูกต้อง เหมาะสม แสดงถึงการมีจิตบริการ สามารถตัดสินใจ ยืดหยุ่น วิธีการนวดเท้า สื่อสารให้คำชี้แนะได้ อาจเป็นเพราะการวิจัยนี้ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่สมบูรณ์และเป็นสากล ตามความต้องการของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ผ่านการทดลองใช้หลักสูตร ก่อนนำมาจัดอบรม (นิรมล ศตวุฒิ, 2543) มีวิทยากรประจำกลุ่ม ในอัตราส่วนวิทยากร 1 คน ต่อ ผู้เข้ารับการอบรม 5 คน ให้การสอนแนะ กำกับ ติดตาม ให้กำลังใจ ตลอดช่วงการฝึกอบรม ทั้งเนื้อหา สาร และทักษะปฏิบัติ ทั้ง 5 โมดูล ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ ได้เพิ่มพูนความรู้ ความมั่นใจในการบริการนวดเท้า ภายใต้การจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ กำกับดูแลการปฏิบัติ อย่างระมัดระวังตามหลักการที่ถูกต้อง จึงสามารถปฏิบัติได้ดี ตามที่ Hilman (2018, October 3) เสนอไว้ อีกทั้งการจัดอบรมในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สนับสนุนการเรียนรู้ที่ดี บรรลุจุดประสงค์ ที่มุ่งพัฒนาทักษะของผู้เข้ารับการอบรม (สุริยะ หาญพิชัย, 2562) และตามหลักการที่ว่าผู้ให้บริการ นวดเท้าเพื่อสุขภาพพึงมีความรู้พื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับเท้าเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องปลอดภัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ม.ป.ป.) สอดคล้องกับที่ กรองทิพย์ นาควิเชตร, ณัฐ นาควิเชตร และสุชาดา นาควิเชตร (2563) ที่วิจัยผลการเรียนรู้ เจตคติ และความพึงพอใจในการเรียนวิชาการ นวดเท้าเข้าถึงใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจัด การเรียนรู้แบบลงมือทำ พบว่า นักเรียนทุกคนมีทักษะในการนวดเท้าขั้นพื้นฐานในระดับดี ในการนี้ ผลการวิจัยยังตอบสนองนโยบายรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาคนไทย อันรวมถึงการพัฒนาจริยธรรม และ จรรยาวัตรของคนไทย ที่พึงแสดงพฤติกรรม สุภาพ นุ่มนวล ความเป็นมิตร มีการสื่อสารที่ดี เป็น ภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในระดับสากล (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2568) เป็นการพัฒนาคนไทย ตลอดช่วงชีวิต ตามที่ ศุภชัย พานิชภักดิ์ เสนอหลักคิดและปฏิบัติไว้ (News NBT2HD, 2025)

2. ผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ ในภาพรวม อาจเป็นเพราะกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรดำเนินการโดยกระชับในการพัฒนา ผู้เข้ารับการอบรมอย่างทั่วถึงและการใส่ใจจากทีมวิทยากร ซึ่งรับภารกิจงานเป็นวิทยากรโดยสมัครใจ ผ่านการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะปฏิบัติ และการมีจิตบริการมาก่อนที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร ประจำกลุ่ม ได้เตรียมความพร้อมร่วมกัน รับทราบและยินดีดูแลผู้เข้ารับการอบรมอย่างใกล้ชิด และ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นความตื่นตัวในการเรียนรู้ เรียนรู้ร่วมกันในบรรยากาศที่เป็นกันเอง จัดอบรม เป็นไปในลักษณะเน้นการฝึกปฏิบัติ เมื่อผู้เข้ารับการอบรมรับมอบการบ้านให้นวดเท้าแก่บุคคลใกล้ชิด นำมาเสวนากัน ทำให้วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมได้พบปะ พูดคุยเรียนรู้ร่วมกันแบบกัลยาณมิตร มีกิจกรรมผ่อนคลายความตึงเครียด จัดสื่อการเรียนรู้เป็นคู่มือการนวดเท้าขั้นพื้นฐาน สามารถเปิดดู

ไว้ในฐานข้อมูลส่วนกลาง ผู้เข้ารับการอบรมสามารถทบทวนวิธีการปฏิบัติได้ตลอดช่วงการอบรม มีการสื่อสารติดต่อกันผ่านกลุ่มไลน์ สื่อสารความก้าวหน้าการจัดอบรมเป็นระยะ มีการป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งล่วงหน้า และระหว่างการจัดอบรม มีกิจกรรมแปลกใหม่ที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เช่น การประทับใจของแต่ละคน เพื่อการให้เห็นความสำคัญและเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับเท้า ผู้เข้ารับการอบรมแสดงพฤติกรรมตื่นตัว ถ่ายภาพกับภาพประทับใจของตัวเอง ท้ายสุดผู้เข้ารับการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานและสะท้อนคิด ภายใต้การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด และนำเสนอผลงาน จึงเกิดความประทับใจ เป็นไปตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ ดังที่สุตารัตน์ ตันติวิวัฒน์ และกฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาวิบูลย์ (2567) เสนอว่าการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ และที่งานเลขานุการกิจและสภาคณาจารย์ กองบริหารงานทั่วไป สำนักอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.) เสนอว่า การให้บริการด้วยจิตบริการ ผู้ให้บริการพึงเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น กระตือรือร้น สุภาพ ช่างสังเกต ควบคุมอารมณ์ มีสติ อีกทั้ง ปรารถนาปัญญารักษ์ ต้องประสงค์ (2568) เสนอว่า พึงให้บริการด้วยจิตบริการ เอาใจใส่ กระตือรือร้น สุภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นการสัมภาษณ์ พบว่า 1) ผู้เข้ารับการอบรมได้สมัครเข้ารับการอบรมด้วยความรู้สึกว่าการอบรมนี้น่าสนใจ เมื่อเข้ารับการอบรม ได้รับมอบให้ทำการบ้านให้ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนคิดว่า “เป็นการบ้านที่ดีมาก ทำให้ได้ลงมือทำงาน ได้แสดงจิตบริการ แก่คนในครอบครัว ทำให้มีโอกาสพูดคุยกัน ซึ่งไม่เคยปฏิบัติมาก่อน...รู้สึกประทับใจ” สอดคล้องกับที่ ปรมัตถ์ปัญญารักษ์ ต้องประสงค์ (2568) สรุปว่า การให้บริการด้วยจิตบริการ จะทำให้ผู้รับบริการพึงพอใจ เกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน 2) การเห็นความสำคัญของการนวดเท้า เข้าถึงใจ และการอาสาบริการนวดเท้าแก่ผู้อื่น ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็นว่ามีความสำคัญ เพราะเท้าเป็นอวัยวะที่สำคัญ การนวดเท้าช่วยให้ผู้รับบริการนวดเท้าดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ตัวผู้ให้บริการนวดเท้าเองก็ได้มีโอกาสส่งมอบความรักความห่วงใยแก่ผู้รับบริการนวดเท้า ด้วย “ใจ” ที่อ่อนโยน มีโอกาสแสดงความถ่อมตน เกิดความภูมิใจ ที่ทำให้ผู้รับบริการนวดเท้าเกิดความไว้วางใจ ประทับใจ สอดคล้องกับที่ กรองทิพย์ นาควิเชตร, ณัฐ นาควิเชตร และสุชาดา นาควิเชตร (2563) วิจัยผลการเรียนรู้ เจตคติ และความพึงพอใจในการเรียนวิชาการนวดเท้าเข้าถึงใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นักเรียนทุกคนมีเจตคติที่ดีและมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้วิชาการนวดเท้าเข้าถึงใจ และที่กรองทิพย์ นาควิเชตร และชนินทร์ นาควิเชตร (2563) เสนอว่า การให้บริการนวดเท้า เป็นการพัฒนาจิตใจ และความอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้ให้บริการเอง รวมทั้งที่ สุริยะ หาญพิชัย (2562) เสนอว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลาย ทำให้ผู้เรียนจึงจะเรียนรู้ได้ดี พึงพอใจในการเรียนรู้ บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนด 3) ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ต้องการเรียนรู้นวดเท้าเพิ่มเติม อาจเป็นเพราะผู้เข้ารับการอบรมสัมผัสได้ว่าตนเองได้รับการพัฒนาทั้ง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ จึงต้องการต่อยอดความรู้และทักษะ เพิ่มเติม 4) การนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ นำความรู้ความสามารถที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดูแลตนเองและบุคคลอันเป็นที่รัก บริการผู้อื่นให้เกิดความสบาย ผ่อนคลาย จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถแก่ผู้อื่น คนที่เป็นครูจะนำไปสอนนักเรียนต่อ อาจเป็นเพราะผู้เข้ารับ

การอบรมมองเห็นคุณค่าของผลที่ได้รับจากการอบรม ประกอบกับทุกคนเป็นผู้ใหญ่จึงมีความมุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถแก่ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. การจัดอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ จำเป็นต้องกำกับกระบวนการบริหารจัดการ การนำหลักสูตรไปใช้ จำเป็นต้องใช้ทีมวิทยากรภาคปฏิบัติที่สนใจ ผ่านการอบรมให้มีความรู้ ความสามารถในการนวดเท้าขั้นพื้นฐานมาก่อน ในอัตราส่วนวิทยากร 1 คน กำกับดูแลผู้เข้ารับการ อบรมไม่เกิน 5 คน มีการประชุมเตรียมการ ชักซ้อมความพร้อมของวิทยากรก่อนการอบรม และ ระหว่างการอบรม

2. การจัดอบรมหลักสูตรนวดเท้าเข้าถึงใจ จำเป็นต้องจัดห้องปฏิบัติการที่ปลอดภัย สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี เตรียมวัสดุ อุปกรณ์พร้อมก่อนการอบรม อาจใช้อุปกรณ์เสริมเพื่อใช้ ในการนวดเท้า และติดตามสื่อสารกับผู้เข้ารับการอบรมตลอดช่วงการอบรม

3. ควรมีการประเมินทักษะระหว่างการอบรมในโมดูลที่ 3 และ 5 เพื่อการพัฒนาผู้เข้ารับ การอบรมเป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนาบางทักษะเพิ่มเติมสำหรับผู้เข้ารับการอบรมบางคน วิทยากร ประจำกลุ่มได้ทบทวน เติมเต็มบางทักษะแก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นรายบุคคล

4. ควรนำหลักสูตร “นวดเท้าเข้าถึงใจ” ไปขยายผลในระดับชุมชน โดยเฉพาะกลุ่ม ประชาชนทั่วไป กลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มอาชีพที่ต้องการเสริมทักษะด้านสุขภาพและจิตบริการ เพื่อให้ สามารถนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพตนเองและผู้อื่น รวมถึงสร้างรายได้เสริมได้อย่างยั่งยืน

5. หน่วยงานสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถประยุกต์หลักสูตรนี้เป็น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชน เช่น โครงการอบรมอาชีพเชิงสุขภาพ หรือกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพิ่มเติมการประเมินผลในระยะยาว เพื่อศึกษาความคงทนของทักษะและ เจตคติหลังการอบรมนวดเท้าเข้าถึงใจ รวมทั้งวัดผลลัพธ์ในเชิงสุขภาพจริง เช่น การลดความเครียด ความพึงพอใจของผู้รับบริการ หรือผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เข้าอบรม

2. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสานเชิงลึก (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ชัดเจนและข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนมิติทางจิตใจอย่างครอบคลุม

3. ควรวิจัยการพัฒนานักเรียนด้านจิตบริการ หรือ พัฒนาความอ่อนน้อมถ่อมตน ตามหลักการ นวดเท้าเข้าถึงใจ

4. ควรวิจัยการพัฒนาครูผู้สอนหรือวิทยากรให้มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ ด้านสุขภาพและจิตบริการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการในหลักสูตร นวดเท้าเข้าถึงใจ

เอกสารอ้างอิง

- กรกฎ เห็นแสงวิไล. (2561). **ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเยาวชนนวดเท้า**. เสวนา วันที่ 28 สิงหาคม 2561.
- กรองทิพย์ นาควิเชตร, ณัฐ นาควิเชตร และสุชาดา นาควิเชตร. (2563). ผลการเรียนรู้ เจตคติ และความพึงพอใจในการเรียนวิชาการนวดเท้าเข้าถึงใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. 26(2), 52 - 63.
- กรองทิพย์ นาควิเชตร และชนินทร์ นาควิเชตร. (2563). เท้า - สื่อการเรียนรู้สู่การพัฒนาจิตใจคนไทยยุคใหม่ : กรณีตัวอย่าง การนวดเท้าเพื่อความผ่อนคลาย. **วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา (Educational Management and Innovation Journal)**, 2(3), 105 - 123.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). **โครงการพัฒนารอบแนวคิด การสร้างหลักสูตรสำหรับการผลิตบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะสำหรับการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยกลุ่มที่ 5**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://www.mhesi.go.th/index.php/news-and-announce-all/news-all/executive-ps-news/10704-5-8.html>
- งานเลขานุการกิจและสภาคณาจารย์ กองบริหารงานทั่วไป สำนักอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.). **คู่มือ – เทคนิคการให้บริการด้วยใจ**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://odl.mod.go.th>
- ชมพู เนินหาด, เพ็ญภา พิสัยพันธ์ และดาราวรรณ ร่องเมือง. (2563). จิตบริการสู่งานเป็นเลิศ : บุคลากรสายสนับสนุน. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี**. 3(2), 33 - 45.
- ดุขฎิ์ ตันติวิวัฒน์ และกฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาวัณ. (2567). แนวคิดและการประยุกต์การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์**, 30(1), 109 - 124.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2543). **การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) CU 710**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- ปรมัตถ์ปัญปรัชญ์ ต้องประสงค์. (2568). **จิตบริการและนวัตกรรมบริการ**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://musterverse.dusit.ac.th/course/3691211/pdf>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (ม.ป.ป.). **การนวดเท้าเพื่อสุขภาพ**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://ssru.ac.th/research-detail.php?id=13>
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. (2568, 8 เมษายน). **บรรยายโดย ชุตินา หาญเผชิญ. Soft Power กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaindc.org/18239188>

-
- สูตรรัตน์ ตันติวิวัฒน์ และกฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาวุฒิ. (2567). แนวคิดและการประยุกต์การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 30(1), 109 - 124.
- สุริยะ หาญพิชัย. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบลงมือทำ. *Lawarath Social E-Journal*, 1(3), 51 - 64.
- Goodnet Gateway to Do Good. (2017). **5 relaxing massage techniques anyone can do at home**. [Online], Available: <https://www.goodnet.org/articles/5-relaxing-massage-techniques-anyone-do-at-home>
- Hilman, J. (2018, October 3). **Awesome foot massage technique – How to ... [Video]**. Psychetruth. [Online], Available: <https://youtu.be/oNcbzINlW2o>
- News NBT2HD. (2568, 8 พฤษภาคม). **ย้ำพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดช่วงชีวิต**. ข่าวเช้าวันที่ 8 พฤษภาคม 2568 #NBT2HD [Video]. YouTube. [Online], Available: <https://www.youtube.com/watch?v=zXfrfpt2sX0>